

ĐAVO I REČOTVORCI

A. Kručonih
U Muzeju V. V. Majakovskog 1964. god. sa A. Lavrovom i V. Sulimovom

tajni poroci akademika

a. kručonih
i. kljun
k. maljević

Tajni poroci akademika

Slučaj – igra uznemirava uplašenog čoveka, žed za dobiti zbrisala je sva lica kao tramvajske šine i 16 palaca izgledaju noviji i poletniji!

Jedino živo!

Izaći iz grada i ući u šumu simbola i šaptati draga imena, scistiti veliku prljavštinu navre zlobe i skliznuti u čunu užvišene samoće...

Aktuelnost – šta može biti mudrije od te reči? Sve jednodnevno nije večno – zlo!...

Jedino – neće li se otrovna muha gomile pretvoriti u škorpiona beznada?

Već su odlezili u pustinju oni koji su tugovali tugu zbog savremenosti i prošlosti – pokušaji nisu novi još su stariji rezultati!...

U našoj književnosti »odlazak« je očigledno označen od »Demona«.

To je on preo kao mačak (iako je uobražavao da plače i proklinje):
na samoću sam navikao
ne bih se mogao saživeti sa prijateljem
i na drugi način:
ako si sreću precinjavao
zašto si je uživao
zašto u pustinji nisi živeo?...

Treba biti ponosan i nezavisan – tako unika i smrdljivi davo simbolizma:
sloboda je samo u samoći
ropstvo je život u dvoje!

(Fjodor Sologub)

»To je nektar očajanja: iskrčavio slavlje žestine i borba za božansku vlast« – grcajući tvrdi kritičar (Zakrževski »Ljermontov i savremenost«).

Urlijau: očjanje! očjanje! – i dobro im je kao od zadovoljenog samoljubija!

I šepure se svojim patnjama i dušama kao šiparice sa frizurom... Samo što u pustinji nije baš ugodno
ne treba ni plakati ni moliti se
očjanje, očjanje...

plaši neko patnjom pakla...

a pastir u te reči baca loptu koja se nikad ne odmarala:

didli didli didli!
didli didli didli!...

Smrtnom očajanju smetaju čak pakao čas harmonikal... nije uspeo da pobedi savremenost, nije mogao živeti s drugim, u dvoje, ali još gore je živeo u samoći – kuda poći?

jedan je mislio da postane selljak – ali to je život grub i težak...

kako živeti van prostora?

šiparice? ili ponosne svetske lepotice?

ali sa njima je takođe teško, slab čovek je od njih pobegao u pustinju!

Sve je to tako stvarno!

Zivot treba preobraziti maštom, uz to i situacija je pogodna:

U nočnoj pustinji je jedino stud, večno nedostupna zvezdi i mroški talasi koji miluje kao mrtva ruka –
moje sanje su – biserni mlaz
među mesečevim snima...

(A. Beli)

vole samoću i stud potoka usnule vododerine, večernje parkove pod sivom koprenom, očvrslci od slobovača zdanja (slike i poezija Borisova-Musatova, simfonija A. Belog, Kuzminovi stihovi o starini i drugi).

III štavne trske
gnezdje se tamo gmizavci i zmije sikću
a među njima – vila čije su oči tužni cvetovi

ako mi je teško da živim
ako mi je teško da dišem
u pustinju odlazim
o tebi da sanjarim

(F. Sologub)

zaudara na »greh mladosti«, a on misli – stihovi...

Savsim sami ali hladni ne mogu biti ni u pustinji, a da sagore nemaju hrabrosti (to je priznanje, na primer, Gogolja, A. Bjelog i dr.).

I evo, treba maštati
ili drugim rečima:

ne ljubav nego zaljubljenost, koja dopušta samo poljubac – kako podučava brižna Hipius...

I greje se neugasivi organj u čeliji pustinjaka

I bleskaju oči veličine srebrnog rublja – zašto baš te veličine?

I deva o kojoj maštaju – to, naravno, nije stvarna gruba devojka ili ciganka; nego vazdušasto dobro biće

Zaklapajući oči ja te ljubim žmureći
poljubac tih i bestelesan

ti gledaš i čutiš ne ubijajući ne voleći
talasaju se magla i san.

Plovim na brodu – a mesec nadamnom podiže svoj tužni lik
plovim rekom – ponikao sam nad rekom rastušen svirale cik... .

Cutić ne voleći... i ljubavi tih maštača mora postojati beznadežnost i nepristupačnost – neka me zemlja groba sakrije moja ljubav je sa tobom... iz groba glas tih mrtvaca... i ona, o kojoj maštaju, nije žena, iako je kao žena, sa telom vile, koje je bilo ka blistavi porcelan nepokriven glazurom, i očima punim azurnog ognja. illi kako govor savremeni pustinak o svojoj nedostiznoj dami: i nojeva pera povijena u mojem mozgu se niješ a dva oka modra bezdana na dalekoj obali cvetaju

(A. Blok)

neko je tog sanjara nazvao pesnikom Nevskeg, a njegovu »prelepnu neznanku« – ženom sa Nevskeg – mi mislimo da je za nju to čak i uvredljivo... .

Neznankin vitez je otkrio tajnu usamljeništva Vladimira Solovjeva (kako je opasno imati verne učenike!)

V. Solovjev, polazeći od Ljermontova, uzeo je jedan deo njegovog dela, ali najskrivljeniji i razvio ga u obimnim radovima i stihovima.

I ako u poslednjim nije bio velik, bio je zato potpun i tipičan.

Od njega je »večna ženstvenost« pošla ruskom književnošću, kao steg »dobre umetnosti i lepotе«. »Večno ženstvena besteslesna žena, još devojčica sa azurnim očima« (opet!) – to je ona mistična latica svih telesnih i duhovnih usamljenika i ponosne nedonošadi, ekstaznih uzdahivača i šaptača, neradnika i plasljivaca sa saslušenim nožicama, dekadentata i simbolista, koji su »ovaj svet« učinili bestesnim u ime svog sakatog tela – potrebitno mi je ono čega nema u svetu... cega nema u svetu... .

Gde se oni sreću sa svojom prelepom damom – u zemlji mašte i sna, ili u Egiptu u kojem se još uvek nalaze stare pustinje, beduini i nojevi – sve jedno – situacija je jednako zamišljena i usamljujuća – kopajući zamutiš izvore – hrani se njima i cuti... .

(F. Tjutčev)

Sologubov posinak razobličava oca: uključili smo struju meseč u staklu i Vaše svetlo gospodstvo moja Ojle. dimi se sneg modro-ljubičast u snagu gle »obožavajući prijatelju obnazi svoju Ojle... .

Takva je daleka »zvezdica« i misterija noći. A ako ne nadu udobno tih mestače ako svuda ugledaju zle ljudi i stvari (oblak u mekoj obuci, ulicu koja se diže do krova, zaverenički nož, viljuške i karte) može se sve to dunuti – sjediniti se pred svima, pasti u trans od jednog uzdaha i tada se ne samo na mostu nego i na Nevskeu i u Krčmi među lakejima i pijanicama može pojavit i ona sa zagonetnim osmehom kao da je stroga sa dugom tankom rukom... .

To je sreća, blaženstvo nezemaljsko! i kada je u nebeskom u tuzi zamirem domaćica s osmehom nudi me čajem.

A. Kručonih

Primitivi XX veka

Vraćati se u san znači priznavati svoju nemoć u stvaralačkom radu.

Smatramo da je konačno u XX veku nastalo vreme da se zauvek okonča sa načelima helenske umetnosti i da se počne sa stvaranjem druge umetnosti na potpuno drugim osnovama.

Težimo da pokrenemo umetnost sa njene mrtve tačke.

Šrimo i produbljujemo shvatanje o realnoj stvarnosti.

U svom umetničkom izlaganju mi ne zaustavljamo život, kako se radi do sada, i u našem prikazivanju sve pojave i shvatanja prolaze preplićući se i prelambajući se u prizmi. Odatile je naša umetnost višegrana i svestrana.

Ali kako svaka primena ideja umetnosti ima posledicu: promenu njene forme, ni nama ranija forma više ne odgovara.

Pri stvaranju nove forme umetnosti nismo hteli da ponavljamo fatalne greške svih preporoda i umetnika restauratora, – mi se nismo obratili starim majstorima i antičkim principima, što je na neizbezjan način umetnost uvek brzo dovodilo u čorosak; mi, takođe, nismo hteli da se vraćamo ni naivnim drvrezima, ni ranijim primitivama i pretvaramo se u neprimene; a pred nama je bio u svoj svojoj veličini grandiozni zadatak stvaranja forme iz ničega.

• Prihvativši za naše polazište pravu liniju, došli smo do idealne jednostavne forme: pravih i okruglih površina (u jeziku – zvuk i slovo). Jednostavnost forme uslovljava se, takođe, dubinom i složenošću naših zadataka.

Duboko greše oni koji smatraju da mi stvaramo (po svome, razumljivo) u krugu umetnosti određenog vremena – ne, mi smo izašli iz tog kruga i već stojimo na pragu nove ere, novih shvatanja, i u našim delima vi ne nalazite ni jednu vama poznatu crtu. Za vas zagonetna slika, a za nas potpuno realni jezik za izražavanje naših novih osećanja i shvatanja.

Mi primitivi u XX veku

I kada društvo preživljava najveću krizu u svemu, a umetnost je svenula i histerična, – mi smo puni velikog uspona i stvaralačkog rada. Napadi šarlatskih kritičara, koji, očigledno, ni sami ne veruju u ono što brane, ruganje gomile samo udesotostručuju naše snage i energiju u spoznaji grandioznosti naših zadataka i u uverenju da je put koji smo izabrali ispravan, – usred bezverja oko nas u nama caruje vera u naš rad.

I. Kljun

Umetnici koji pišu za teatar umetničke stvari kao što su: dno jame, višnjici, mizerarijumi, ljubomore – navode ne samo svoje glave, nego čak i druge navode da grade ambare kao što su: Hudožestveni teatar, u Moskvi, Slob. teatar. Gde na očigledan način zaboravljaju u gledaocu svaku sposobnost da vidi istinu.

Zato se uglavnom obraćaju vrednjim umetnicima – Kuprinu, Andrejevu, Juškeviću, Gorkom da ne pune svoje knjige raznim otpacima sa dna grada i sela.

Umesto vas će to učiniti graska Uprava, odvešće ih na mesto koje više odgovara.

Razum je umetniku potreban samo za kućnu upotrebu, a umetnici ga upotrebljavaju za sliku.

Majmunica je načarala nabadu na rep i njušila je. Zbog nepotrebnosti odrčem se duše intuicije, 19. februar 1914. na javnom predavanju odrekao sam se razuma.

Upozoravam na opasnost – razum je sada umetnost zatvorio u četvorozidnu kutiju dimenzija predviđajući opasnost 5. i 6. dim. ja sam bežao jer 5. i 6. dimenzija obrazuju kocku u kojoj će umetnost ugušiti.

Bežite dok nije kasno.

Dostoevski je naivno rekao: »Um i postoji da bi se postiglo ono što se želi.«

Zato je umesto umetničkih napisao umna dela.

Više umet. dela se piše kad nema um. Odlomak takvog dela:

– Sad sam jeo teleće nožice.

Strahovito je teško privići se na sreću kad se protutečitav Sibir.

Uvek zavidim telegrafskom stubu. Apoteka,

Svakako će mnogi pomisliti da je to apsurd, ali uzalud

treba samo upaliti dve šibice i postaviti umivanjanik.

K. Maljević

Izbor i prevod sa ruskog Aleksander Badnjarević

nominativ	: kručonih
genitiv	: kručonih
dativ	: kručonih
akuzativ	: kručonih
vokativ	: kručonih
Instrumental	: kručonih
lokativ	: kručonih

POBJEDA NAD SUNCEM

(opera)

Tekst: A. Kručonih

Prolog: V. Hljebnikov

Glažba: M. Matjušin

Inscenacija i kostimi: K. Maljević

VIKTOR HLJEBNIKOV

PROLOG

Crnotvorne novosti

Ljudi! Vi rođeni ali još neumrli. Požurite među mišljače i mišljačice.

Budućnik

Mišljačica će vas voditi,
Mišljač će vas predvoditi,
Saborištu mračnih voda

Od muka i užasa do zabavljača i smijača onozemnih smjejhnih i veselih prolazit će pred pažljivim motračima, mišljačima i gledačima, prolazačima, iskušaćima, pjevačima, idačima, zavačima, veličačima, sudbogovoračima i limačima.

Zovači će vas zazvati kao podnebesnike i onozemce.

Prošlojupci će vam pričati što ste kadikad bili.

Živači – tko ste – budućari što ste mogli biti.

Limači sutrošnji i jutrobudni pričat će vam što biti cete.

Nikada će prohoditi tiba snoviđenje.

Malečka vodačica odlučno će vas provesti.

Ovdje će biri prošli i izmišljajni.

A sa njima snivanje znavari

Sviraci i pjevači brišu suzu.

Vojak, trgovac i orač. Mišljahu za vas senjač, snivač.

Govorni i dvojirni pjeviri obuzimaju vas.

Snagači smjenjuju slabače.

Prvi razmišljaj – kada motrač postaje pretvarač.

Grozovitoglasni, hitoproročući hodaci uzbuduju.

Oblačeci, živahneči preobražnici obučeni, pokretani igrom vrača-pogađača, u čudesne preoblake odjeveni pokazuju jutro, večer, dan po zamisli maštara svih nebožitelja današnjih i ovdašnjih.

U djetinjstu mišljača »Budućoslav« je svoj šapuć. Postarat će se da govorači i pjevači idu bez teškosti i zapinjasti da postignu vladalaštvo nad slušalačateljstvom kako bi oslobodili ljudove mišljače od bijesa Suzdalaca.

Prizorstva napisana um-jetnicima, satvorit će prerušenu prirodu.

Do zvuka zvonca zauzmite mesta na oblacima, drveću i kita u nezgodi.

Zvuci iz truba dopiru do vas.

Koristač će vas sresti.

Snozvižduk pjevača nadopuna mišljača.

Zvučare se pokoravaju vodiču – improvizatoru.

Mišljač je ustao!

Nek bude sluhovit (uhovit) mišljač!

i motrač.

V. Hljebnikov

POBJEDA NAD SUNCEM

Opera u dva čina, šest slika. Glazba M.V. Matjušin, dekor K. S. Majević.

PRVI ČIN

Prva slika: Bijelo sa crnim – zidovi crni, pod bijel.

(Dva budućnica snagatora otvaraju zavjesu)

Prvi:

Sve je dobro što dobro počinje.

Drugi:

A završava?

Prvi:

Kraja biti neće
Pobjedit ćemo svemir
Svijet ćemo nahuškati protiv sebe
Priredit ćemo klanje strašljivaca
Koliko krvi! Koliko sabalja
I topovskog oruda!
Potopit ćemo planine!

(Pjevaju)

Jedre ljepotice
Zatvorismo u dom
Pijanice gole neka prave lom.

Pjesma u nas nema
Nagradih udzada
Koji tječe plijesan
Trulih najada!...
(Polaganio odlazi prvi snagator)

Drugi snagator:
Sunce, strasti si radovalo
I žarilo upaljenim zracima
Prekrit ćemo te pokrovom prašine

Zatočiti u kuću od betona!

(Pojavljuju se Neron i Kaligula u istoj osobi.
Samo mu je lijeva ruka uzdignuta i savinuta pod pravim kutom.)

Neron i Kaligula:

Kjuln surn der
Četvrtak prošli
Kroči

Lako je njemu poći i doći
Žarite i palite sve što je pokraj mene uspjelo proći.
(Zauštavlja se blagonaklonom gestom, zatim pjeva. Dok pjeva, ulazi drugi snagator.)

– Jedem psa

I bijele noške

Pečeni kotlet

Krumpir na ploške

Mjesto je ograničeno

Novine šute

Ze Še Če

(Ulazi na kotačima zrakoplova putnik kroz stoljeće. Oblijepljen je najlepnicama: kameni doba, srednji vijek i drugima...)

Neron →

u prostor zbori.)

Neron i Kaligula:

Zabranjeno se tako ponašati sa starcima... Koji ne podnose letaće...

Putnik:

– Prijatelju, sve je stalo

Topovlje je zapucalo

(pjeva)

– Jezero sniva

Prašine mnogo

Potop... Gledaj

Sve se pomuževljuje

Jezero je tvrde od željeza

Staroj mjeri više se ne vjeri

(Neron pažljivo motri lornjonom željezo kotača)

Putnik:

(pjeva) – Zaplesala bura

Zavjesa se nije

Polaganije buromjeru

Ne vjeruj prethodnim utezima

Staviti će te u kavijar

Ne dohvatiš li praznu petu

Neron i Kaligula: Niže dozvoljeno tako postupati sa starcima! Oni vole mlade.

Uh! ja tražim briju.

Tražim komadić stakla – sve su izjeli, ni kosti nisu ostavili.

No što da se radi, idem poprijeko u XVI stoljeće pod navodnicima.

(Odlazi poloukrenut gledaocima.)

Sve su zasvinjili izbljuvanim kostima. (Skida čizme i odlazi.)

Putnik:

– Putovat ću svim vjekovima, bijah u trideset petom, tamo je sila bez nasilja i buntovnici vojuju sa suncem, iako tamo nema sreće, svi se smatraju sretima i besmrtnima... Nije li čudno što sam prekriven prašinom... Carstvo privida... Prolazit ću svim vjekovima, pa makar izgubio dvije košarice dok sebi ne nađem mjesta.

(Neki zlonamjernik prikarda se i sluša.)

U potezu pod zemljom nije suviše mračno... Sjalo je. Ali ja sam ipak sve obišao (gledaocima:) miriše na pljusak.

Oći mjesecara obrasle su čajem i namiguju nebo-derima dok su se na zavojitim stepenicama smještale trgovkinje... Deve tvornice već nas ugrožavaju užganom mašću, a ja još nisam obišao ni jednu stranu. Što to čeka na stanicu?

(Pjeva.)

– Ni više ni manje

Neg strašila klati

Stanite stanite

Plijuj pilulu vrati

Zvruku

O, ja sam smion da završim put svoj i drag da ne ostavim... Novo...

nominaliv	: kručonih
genitiv	: kručonih
dativ	: kručonih
akuzativ	: kručonih
vokativ	: kručonih
Instrumental	: kručonih
lokativ	: kručonih

Nećeš me sasjeći? Nek oklada padne.

(Neko napada, puca nekoliko puta u tišini.)

– U boji!

– Ha-ha-ha! Neprnjatelji, zar ste se umorili ili me ne prepoznajete? Neprnjatelji, izidite iza rešetki pukotina i na dvoboj moje izazovite. Sam sam slomio vlastito grlo, pretvorio se u prah, vatu, kopču i petlju... Smatrate li kopču opasnjom od vate?

(Beži i za čas se vraća.)

Poculica u kupusu!

A iza pregrade! Dovuci tog mrtvaca modronosog.

(Neprnjatelj vuče sebe samog za kosu – plazi na koljenima.) Kukavice, sam sebe izdaješ i privodiš! (Kavagadžija se postrance smije.)

Kavagadžija: Nedostojna ništarijo, koliko je na tebi grobrog praha i strugotina. Otresi se i umij premda...

(Neprnjatelj plače.)

Zlonamjernik: A neprnjateljski zatljak? Ti me smatraš viliškom i moje razmišljanje ismehuješ, to sam i očekivao i nisam na tebe mačem kreno.

Ja sam nastavak svojih puteva.

Očekivah, Bržno zakopah mač u zemlju i uvezš novi mač odbaciš ga.

(Dribla poput nogometnika.)

U vaše stado... Sada ste zbumjeni. Opsjednuti ne možete razlikovati svoje glave i lopte, smeli ste se i stisli uz klupu i mačevi sami u strahu u zemlju propadaju jer se boje lopte:

Ako si podmukao, okreni karte, odsjeci glavu svoga gospodara i on će za njom trčati u cvjećarnu...

Druga slika. Zelene stijene i pod.

(Prolaze neprnjateljski vojnici u turskoj odjeći – svaka satnija na svoj način hramje – sa spuštenim znamenjem, među njima mnogi su vrlo debeli.)

(Jedan od vojnika istupa i daje Zlonamjerniku cvijeće, a on ga gazi.)

Zlonamjernik: Treba otići na sastanak sa samim sobom na konju šarcu i s puškom pod miškom... Joj!

Odavno te tražih i eto te uzrojeni vrganj.

(Počinje se svaditi sam sa sobom. Ulaze pjevači u sportskoj odjeći i snagatori. Jedan športaš pjeva):

Više nema svijeta cvijeća
Nebesa prekrjite se gnijeleži
(ovo ne zborim neprnjateljima već vama, drugoviji).

Sve tvorevine dana jesenjih

I čvorovit ljeta plod

Novi bard

Opjevat neće.

Prvi snagator:

Idite milijuni ulica

Ili po ruski tušta i tma

Tandrankanje taljiga

Može li se reći? Glavice

I za se neočekivano

Usnuli su se stali derati

I takvu su prašinu podigli

Kao da su zauzeli Port-Artur

Zbor:

Pobjednička kola napreduju

Dvokolica pobjede

Kakve li sreće pasti

Pod njene kotače

Prvi snagator:

Zapečaćena pečatnim voskom

Zrela pobjeda

Sada smo ravnodušni

Leže li sunce od nogu sasjećeno?

Započnite bitku strojnicama

Zgnječite ih noktima kao uši

Tada ću reći – eto vi ste

Neki zlonamjernik:

Zar zaista želiš poletjeti?

Putnik:

A zašto ne? Zar moji kotači neće naći svoje glavne? (Netko puca, Putnik pada, više.)

– Garnizon! Ščepaj zaspale

U snu... Z.Z.Z!

(Tada zlonamjernik legne i pokrije se puškom.)

– Ipak nisam pucao zbog straha.

Podići sebi spomenik gluču također nije.

Spomenik prvo sebi – to je važno!...

Crni dvopreg prema meni šije.

(Pokazuje budućniku strojnicu ostavljenu po-kraj telegrafskog stupa.)

– Tuga i nevolja. Eto šta znači ovaj aspekt – ostati bez vlastite neprnjatelja. Zamisliti se treba...

Nemam nastavljajuća ni oponašatelja.

(Ulazi svadljivac, šeta i pjeva:)

Skakavac skake

Žvaće i pije

pije i žvaće

Ne ostavljam oružje ni kada ručaš

Niti dok jedeš kašu od heljde!

Prepredeni snagatori!

Zbor:
Nek topoču
Konji razigrani
I grivu nek obavije
Zapah kože!

Drugi snagatori:

Sol puži prema pastiru
Konj je most sačinio u uhu
Tko vas zadržava da stojite na mjestu
Preletite po crnim rebrima
Kroz paru i dim
I kljunove slavina
Džu se ljudi na doksatima
I mašu čajevim granama

Prvi snagatori:

Ne izlazite na liniju vatre
Ptica leti željezna
Maše bradom šumski čovjek
Pod kopitom skriveni

Stenu ljubičice

Pod snažnom petom
I pritajio se štap
U raki groboj
Oba snagatora (pjevaju):
Sakrilo se sunce
Opsjela nas tmina
Svi uzimimo noževe
Zaključani čekajmo

ZAVJESA

Treća slika. Crni zidovi i pod.

(Ulaze grobari. Gornji dio tijela odjeven je u bijelo i crveno, a doljni dio je crne boje.)

(Pjevaju:)

Razmazditi kornjaču
Pasti na koljevku
Krvžedne repe
Pozdraviti kavez
Utvoljena stjenica miriše na grob
Crna nogica
Gnjete groba kob
Zavojitu čipku strugotina.

Četvrta slika

Čovjek govori telefonom:
Što? Zarobili sunce?

Zahvaljujem.

(Ulaze ljudi i donose sunce – tako su zbijeni da se sunce ne vidi.)

Jedan:

Stigosmo iz desetak zemalja
Strašnih...

Znaje, zemlja se ne okreće.

Mnogi:
Iščupali smo sunce sa svježim korijenjem
Debeli na aritmetiku miriše.
Pogledajte!
Jedan:

Treba proglastiti blagdan. Dan pobjede nad suncem. (Pjevaju)

Zbor:
Slobodni smo
Sunce je razbijeno...
Tamo, da si zdravo!
I bogovi crni

I ljubimica njina – svinja!

Jedan:
Sunce željeznog doba je mrtvo. Razbijeni kotači i topovi savijaju se pod pogledom kao da su od voska!

Onaj koji telefonira:

Što? Onaj koji svoju nadu u topovsku vatru požale biti će svaren kao kaša!

Počujete!

Jedan:

Na zbijenim stupovima

Bez ognja iskovanim
Ni od željeza ni od mramora

Ni od zračnih ploča

U opojnom dimu
U tustoj prašini
Čeliče se udarci
Zdravi smo kao svinje
Likovi naši su mračni
Naša svjetlost je unutra
Grije nas usahlo vime
Crvene zore

BRN BRN

ZAVJESA

DESETA ZEMLJA

DRUGI ČIN

Peta slika

Pojavljuju se vanjski zidovi kuća, no prozori proviruju u unutrašnjost kao cijevi. Prozori su nepravilno porazmještani i stječe se dojam da se sumnjičavo pomiču.

(Pojavljuje se »Napirlitano oko«.)

Prošlost prolazi

Punom parom

I podiže zasun

A lubanja kao korpa odskakuće kroz vrata.

nominativ	: kručonih
genitiv	: kručonih
dativ	: kručonih
akuzativ	: kručonih
vokativ	: kručonih
Instrumental	: kručonih
lokativ	: kručonih

(Odbjegla je da bi pretekla lubanju.)

(Ulaze s jedne strane Novi a s druge Strašljivi)

Novi:

Mi smo ustrijelili prošlost.

Strašljivi:

Ješ ostalo bilo što?

ni traga

Pustoš je velika?

Provjetravaju cijeli grad. Svi lakše dišu, a mnogi ne znaju što bi sa sobom od neobične lakoće. Neki su se pokušali utopiti, slabi su izgubili pamet govoreći: to je zato jer ne možemo postati stručni i snažni.

To ih je morilo.

Strašljivi:

Nije trebalo pokazivati putove koji se presjecaju, zadržite gorilu.

Novi:

Jedan donosi svoju tugu. Uzmite je, meni nije više potrebna. Uobrazio si da je u njemu svjetlijie nego u vimenu.

Neka se zavrти!

(Više)

Citač:

Kako je život bez prošlosti neobičan, opasan, ali bez kajanja i usponjena...

Zaboravljene pogreške i neuspjesi gnjavatorski zuje u uhu i vi ih uspoređujete sa čistim zrcalom ili dobro napunjennim vodospremnikom, gdje u bezbrinjnom grotlu zlatne ribe vrdaju repovima kao Turci kada se zahvaljuju (uznemiren – spavao je – ulazi Debeljko).

Debeljko:

Glavo, odbij dva koraka – obavezno!

Sve neka tamo ostane.

Neugodnosti II!

Gdje je zalaz? Gubite se... sjetite se... U mojoj kući već se dani... Brzo se pokupite...

(Nešto podiže): Dio zrakoplova ili samovara.

(Proba ga Zubima)

Sumporovodik!

Očito je to davolska obmana. Uzet ću za pričuvu... (Sve sakriva).

Citač (ubrzava):

Sve vam hoću reći – sjetite se prošlosti ispunjene tugom, pogreškama...

lomljena i savijanja koljena... sjetimo se i usporedimo sa sadašnjošću... bit će to tako ugodno: oslobođeni od težine svemirske gravitacije, mi ćemo svojeglavo raspolagati svojim imetkom, kao da smo se prselili u bogato carstvo.

Debeljko (pjeva):

Strašljivost zatuci

Teško je na putu

Bacač straha i vješala

Drže ikru...

Citač (prekida):

Zar ne osjećate kako žive dvije lopte: jedna na biti i ugojena, druga koja pod zemljom pišti kao vulkan koji sve ništi?...

(Glasba)

Ne mogu se uspoređivati... (Snažna glazba)

Samo lubanja ogledana na svoje jedine četiri noge – zaciјelo to je lubanja tmelja... (Odlazi)

Sesta slika

Debeljko:

Desetine zemalja... Svi prozori otvoreni su unutrice, kuća je zatvorena, živi ovdje kako umiješ.

To je deseta zemlja! Nisam znao da ću tu biti zatvoren.

Ni rukom, ni nogom ne mogu maknuti, ni rastegnuti se, ni pomaći, ovdje kao da vlada prokleta sječira koja nas sve odsjeca. Hodimo mi čelavi i nije nam samo vruce već i zugaušljivo. Podneblje je tako loše da čak ni luk ni kupus ne rastu – a tržnica gdje je? – govore na otocima...

Искарјоти ви
никуд
я сам себја предај
от большого смѣха
бојтато ногами
пушка из уха течет држни
судби — корыто
ноге и дешав
гром и свист
да МЕНА —
одно....
полотенце показывају кулак
Д. Круженник

A ako bih se ja/tim stubama uspeo u mozak ovog doma, otkrio bih vrata br. 35 – i eto čuda! da, tamo nije sve jednostavno, premda djeluje neobavezno – i to je sve, a ti ipak lutasi pa lutaš.

(Penje se na vrh)

Ovdje se svi putovi preplići gore i vode vrh zemlje, a pobočnih izlaza nema... Ako je tamo netko od naših, podaj nam vrpcu ili glasom se javi... psst! zagrmil... .

Starosjedilac:

Izvolite, ulaz je posve desno, izlaz pozadi... drugih nema ni gore ni dolje prema zemlji.

– To je strahobalno.

– Uradite kako hoćete.

Debeljko:

Navio bih svoj sat.

Ej, nosila, u kojem pravcu se okreće kazaljke u vas?

Pažljivi radnik:

Pred ručak obje nazad, a sada samo toranj, kotače vidiš? (Odlazi Starosjedilac)

Starosjedilac:

Debeljko:

Oh! Padam (Buljin unutrašnjost sata: toranj, nebo, ulice preokrenuti – kao u zrcalu).

Gdje mogu založiti sat?

Radnik:

Ne nadajte se, neće se smilovati! Dobro izračunajte. Brzina se odmah osjeti. Na dva kutnjaka, ako po vagon rasporediš stare škrinje da bih posipao žutim pjeskom kad bi to netko dozvolio, ali zamislite da će oni nasratiti na svaki zov trube u naslonjač ili možda neće? U tom slučaju tamo se sav narod otima, a on se popeo tako visoko da nije osjećao kako se dolje osjećaju lokomotive, njihova kopita i ostalo, što i jest naravno!

Peć kose traži

Kako antilopu stići

Kad kô pravilo važi

Otkrivena čela se ne dići?

All, uostalom, ja ostavljam da sve bude kao i prije (Odlazi).

Debeljko (s prozora):

Da, da, izvolite, ovdje je jučer stajao telegrafski stup, danas kredenc, a sutra će tu zacijselo biti cilegle.

U nas se to svakodnevno dogada, nitko ne zna gdje se ruča a gdje večera.

Hej ti! Dži noge! (Odlazi kroz gornji prozor)

(Šum propelera iza scene. Ulijeće *Mladić* (preplašen pjeva neku gradsku pjesmu):

ju ju juh

ju ju juh

gr gr gr

pm

pm

dr dr rd rd

u u u

kn kn lk m

ba ba ba ba

Domovina propada

od vilin-konjica

Med' Ilijanima

Parovoz zasjeca put

(Čuje se šum propelera)

Ne ostavljajte

me u lancima

U zamci ljetope

U svili besmisla
Grubih doskočica

Tihi se šuljam
Po mračnoj cesti
Po uskoj stazi
Pod pazuhom krava

Crne krave
Tajni znamen
Pod svilenim sedlom
Skriven alem-kamen

U potaji
Ja ih ljubim
Tanku iglu u tišini
Za vratom je negdje gubim

(stizu Športaši u ritmu koji je jednak ritmu zdanja:)

Ovdje sve bježi bez protivljenja

Ovdje se usmjeruju na sve strane putovi

Sto malih kopita parovoznih

Prestiže, obmanjuje nespretnе

Gotovo ih davi

Čuvajte se čudovišta

Razroklih

Zemlja budućnika biti će

Kome smetaju ove žice, neka im leđa okrenu.

(Pjevaju:)

S visina nebodera

Nezaustavljivo

Pljušte kočije

Čak ni karteča ne bije tako

Posvuda se smrzavaju samovozi

Smrču grobne plakati čaša

Koraci su obešeni

Na reklamama

Ljudi žure

Na glavama im polucilindri

(Glazba – buka strojeva)

I obešene zavijese

Udaraju o stakla

gr žm

km

odgn sigr vrzl

gl...

(Neobičan šum – ruši se zrakoplov – na pozor-

nici se vidi slomljeno krilo.)

z... z... udara udara, ženu zadavilo, most polo-

milo

(poslijepada, dio ljudi baca se na zrakoplov, a

drugi gledaju)

Prvi:

Naporno je gledati kako je velik

Preokrenuo se i razdario

Drugi:

Sprenjurezal stor dvaj entel ti te

Treći:

Amda kurlo tu ti ti uhvati usisalo

(Avijatičar iza scene se hihote, pojavljuje se i dalje

se hihote:)

Ha – ha – ha živ sam

(I svi ostali se hihotu:)

Živ sam, samo sam malo krila operušao i cipele

ogulio! (Pjeva vojničku pjesmu:)

|||

kr kr

tip

timt

kr vd t r

kr vabr

du du

ra l

k b i

žr

Vida

Diba

(Izlaže *Snagotori*:

Sve je dobro što

dobro počinje

i što nema kraja!

ZAVJESA

Preveo s ruskog
BRANIMIR DONAT

nominativ	: kručoni
genitiv	: kručoni
dativ	: kručoni
akuzativ	: kručoni
vokativ	: kručoni
instrumental	: kručoni
lokalitv	: kručoni

paradigmatičnost opere »pobjeda nad suncem« d. kručoniha i m. matjušina branimir donat

Umjesto zadanih konvencija, tema i obrazaca, moderna umjetnost je od Baudelairea i Apollinairea pronašla smisao u neprestanom otkrivanju novoga. Les frisson nouveaux bijahu uvijek dokazi da se stupilo na prag nepoznatog i novog, da se nalazimo na pragu nove osjećajnosti, a ona, pak, bijaše za sve te tražitelje uvjerenljiv dokaz da kroče pravim putom i da se zalažu za pravu stvar.

Nema dvojbe da je prvi dana prosinca 1913. godine, četiri dana zaredom, upravo jedan takav drhtaj potresao temelje jednog uglednog tradicionalnog kazališta na periferiji Petrograda.

Premda se, gledano kroz prizmu povijesne inverzije ideja i prakse novijeg kazališta, neke slične pojave mogu pratiti od romantizma (valja imati samo na umu vrstan esej Heinricha Kleista *O marionetama*), simbolizam je radikalnošću svojih sudsibinskih upita doveo u križu ne samo tradicionalne konceptije građanskog teatra, nego je ugrozio i sama sebe. Izbor s kraja prošlog stoljeća, kakav čini Alfred Jarry, to uvjerenljivo pokazuje. Čovjek je odjednom postao nepodesan, njemu je trebalo naći do stojnu zamjenu. I kao što se umjesto blžiške priče uplela u kazališnu priču bajka, tako su se i lutke ili maske uplele u igru i istisnule čovjeka. Simbol i silika istisnuli su bice i povijest, istodobno, trebalo se za novim vizijama i tumačenjima svijeta. Ali diktatura simbolizma nije mogla trajati dugo. Već slijedeći književni naraštaj najvaljuje opoziciju svim nijovim težnjama.

Tako opera *Pobjeda nad suncem*, koju su izdili članovi Saveza mladeži naizmjenice s *Tragedijom Vladimir Majakovski*, predstavlja radikalni obrazac futurističke opozicije dramaturgiji simbolista i prvi organizirani istup glavnih predstavnika nove ruske umjetnosti: pjesnika Velimira Hljebnikova (*Prolog*) Alekseja Kručoniha (*libret*), Mihaila Matjušina (*glazba*) i Kazimira Maljevića (*inscenacija i kostimi*).

Premda smo neke pojedinosti već objasnili u napisu o *Tragediji Vladimir Majakovski* (Polja broj 300), valja istaći da je *Pobjeda nad suncem* prvi dramski komad u kojem su uspješno formulirani mnogi postulati raznih budućih evropskih izama i njihovih ruskih inačica. Bez obzira na to što se pod firmom ruskog futurizma nude cijeli niz različitih, čak i vrlo kontroverznih tendencija, grupa i orijentacija, upravo u ovoj »operi«, o čijoj glazbi zapravo gotovo ništa ne znamo, nalazimo vrlo širok i raznolik repertoar ideja i koncepcata uprizorenih kroz tipični mehanizam opernog libreta. Stvaraoци *Pobjede nad suncem* bore se protiv starog potvrđujući iz okružja u okružju ispravnost osobnih uvjerenja o nužnosti inovacija u poeziji umjetnosti. Ovu tvrdnjvu tvrdoglavo potvrđuje cijeli niz činjenica. Kao prvo, riječ je o operi, jednoj od dominantnih formi građanskog kazališta, o djelu sinkretičke umjetnosti punom konvencija, djelu koje na jednom mjestu (sve do pojave filma) okuplja najveći broj muza. Matjušin kao skladitelj ne zazire od njihove pomoći, ali ih uz pomoć Kručoniha dovodi u situaciju da moraju, svaka

II. Knežev

na svoj način, proigrati, kroz povijest žanra, stečeni autoritet. S druge pak strane, pjesničko-jezična invencija proširuje kanonske okvire tradicionalne forme i negira toliko puta isticani modernistički ekspluzivizam. Kreatori ne negiraju operu, naprotiv, oni je tako koriste da se ona pred očima sviju jednostavno osipa. Pred nama se pojavljuje zapravo sjeverska parodija »slika s izložbe«, fragmenti jezika koji je nabreko od unutarnje energije, ali kojemu je istodobno uskraćena moć artikulacije, govor slike koje protestiraju protiv vlastite predmetnosti, svjetla koje bi željelo progovoriti uz pomoć tmine. Kako je teško oblikovati koherenčan suodnos svih tih dijelova u suvisu i funkcionalno značenje, oni se svaki na svoj način zadovoljavaju na informacioni šum. Međutim, uza sve to, ekspluzivnost toliko puta spočitavana avangardnim htjenjima umjetnika s početka stoljeća, ovde predstavlja, također, samo jednu od brojnih krinki iza kojih se kreće neko prikriveno, daleko ali ipak moguće značenje. Struktura komada, odnosi snažne riječi i naglašene geste, udio glazbe, pjevanja koje zamjenjuje govor, impostirani su tako da se ističe i naglašava neprirodenost, odnosno groteskn monumentalizam koji se urušava u parafrazu narodnjačke mudrosti o *dobrom počektu svega*, ali ne očekivane – što se dobro svrši, nego svega onog što nema kraja.

Uostalom, sve spekulativne interpretacije pokazat će da su futuristi nastojali ilustrirati neke od ideja Petra Uspenskog izložene u njegovu djelu *Tertium Organum*,³ koje se, između ostalog, bavi mogućnostima ljudske percepcije da shvati četvrtu dimenziju, i neke spekulativne konstrukcije koje je moguće izraziti samo uz pomoć više neeuklidske matematike, ali naši »izobrelji« ne pokušavaju sakriti voj dug prema niskim formama pučkog kazališta s pjevanjem i igrom, koje se od davnine izvodilo na vašarima dilijem Rusije.

Jean Claude Mercadé s pravom ukazuje na to da je Vladimir Majakovski – tragedija bila herojska farsa koja još uvijek ne raskida s utjecajima simbolističkog kazališta, budući da je i tematski vezana uz ovaj krug i njegovu opsесiju razrješenja odnosa pjesnika i gomile. Ne treba posebno dobro poznavati rusku poeziju pre decenije da bi se shvatilo u kojoj je mjeri Majakovski u svom kazališnom prvencu jezično ovisan od diskurzivnih stihova, pa i od simbolističkog svjetonazora. Osim toga, i konstrukcija drame je u stanovitom (pojednostavljenom) smislu klasična, centripetalna. Pjesnik, kao slika i prilika nesretne svijesti i sudbine, nalazi se u središtu svijeta i u središtu drame, on je osjetljivi seismolog za sva zbiljanja, u njegovu duhu svi potresi bivaju precizno bilježeni.

Kada je riječ o *Pobjedi nad suncem*, odnosi između svijeta i individualne svijesti bitno su drugačiji. Premda je riječ o kolektivnom radu, ova je konceptacija vrlo dosljedno provedena, bez obzira na to što je intelektualističku intenciju bilo teško prenijeti u scenski govor, a uz to su se uplete i druge potiske, neprilike oko iznajmljivanja dvoranе i prikupljanja novca. Komad su izvodili članovi Saveza mlađeži. O pripremama za osnivanje kazališta *Budžetirjeni* (Budućik) ostavio je svjedočanstvo u svojim uspomenama Mihail Matjušin. Sve je počelo skupom u Uskirku, gdje su se našli Kručoni, Maljević i Matjušin. Hljebnikov nije stigao jer je na kupanju u Astrahanu izgubio novčanik pa je ostao bez novca. To je bilo početak ljeta. Prionuli su na posao, a rad je završen početkom zime u Petrogradu. Matjušin se sjeća kako su i publika i kritika od svega toga malo razumjeli. Čak ni cenzura nije upleta svoje prste, jer neke stihove jednostavno nije razumjela. Navesti čemo veći ulomak iz sjećanja Matjušina:

„Nitko od pjesnika nije me svojim stvaralaštvo taklio iznenadivao kao Kručonih. Meni i Maljeviću bili su bliske njegove ideje zapretene u njegove stihovne forme.“

Često smo govorili ‘Miriše na pljusak’ (iz *Pobjede nad suncem*).

Kada sam pisao glazbu na one riječi gdje uznemireni, debeljko razgledava ‘desetine zemalja’ i ne shvaća novu prostornost, mi smo s uvjerenjem jasnočom, prispodobljivali novu zemlju novih mogućnosti. Činilo mi se da vidim i slušam slojeve koji su pravilno ritmizirani u neskraju masa. Mislim da mi je to uspjelo izraziti glazbom.

Imaj jedno nezavršeno djelo koje sam radio s Kručonihom: poslije *Pobjede nad suncem* počeo je raditi na tekstu za drugu operu *Pobjedeni rat*. Uspio sam načiniti samo skicu glazbe za prvi čin. Niz značajnih skica (olovkom i uglenom) načinio je

Maljević.

Sjećam se riječi Kručonih koji mi se tijekom jedne probe obratio:

– Dragi Matjušin, objasnite studentima – izvođačima bit nepoznatih riječi.

Radilo se o tome da studentima koji su igrali uloge, te zboru, objasnjeni sadržaj opere. Iza jezičnih obrata oni nisu vidjeli smisao, a nisu htjeli izvoditi nerazumljući ga. Rekao sam približno sljedeće:

– Živeći u svom vremenu, mi ne primjećujemo promjene u jeziku. Jezik i riječi neprestano se mijenjaju. Ako je kultura naroda velika i aktivna, tada ona odbacuje preživjele i stvara nove riječi i njihove grupe.

Zatim sam pročitao pjesmu velikog ruskog pjesnika XVIII stoljeća Deržavina i rekoh:

– Mislim da vam je pjesma Deržavina isto tako nerazumljiva kao i naša opera. Namjerno vas stavljam između dvije epohe, nove i stare, da bi se uvjernili kako se silno mijenja način izražavanja. Ali dogovoriti se o nečemu – znači razumjeti. Čitajući Lomonosova, Heraskova, Deržavina treba se s njima dogovoriti o značenjima, isto tako i ovde se moramo dogovoriti što je to riječ.

Čitao sam meni dragie stihove Kručonih i objasnjavao ispuštanja:

D'er'	
svežle maki	
rasceplju	
pyšet	
zakat	
maljčik	
sobačka	
poet	
mladenčestvo let	
Udar	
nož	
tok	
posinelo	
živi	
živeš' umiraeš' . . .	

Zatim sam objašnjavao da je stara forma postala delomice dostupnom, da čak i štapski pisari umiju pisati stihove u klasičnim metrima i da je ranija mogućnost priče ili opisa toliko nagradena nepotrebno rečenicama, visokoparnim riječima, što se u današnjem vrijeme čini nepriličnim:

– Eto jednog primjera: nedavno sam susreo nekog vrlo kulturnog starca za svoje vrijeme i on mi je stao pripovedati da je zaboravio kaljaču. Počeo je od sijanja stočne hrane na jugu, kakvu su odjeću nosili u ono vrijeme kada još nije bilo kaljača, a dok su cijene ulja bile vrlo niske.

To je pobudio glasno odobravanje u slušateljstvu. Objasnio sam da opera ima duboki unutarnji sadržaj, da su Neron i Kaligula u jednom licu – figura vječnog estete koji ne zamjećuje ‘živo’, nego uvijek traži ‘lijepo’ (umjetnost zborog umjetnosti), da je putnik kroz sve vjejkove – odvažni tragac, pjesnik, umjetnik – mudra glava i da je cijela *Pobjeda nam suncem* pobjeda nad starim romantizmom, nad uobičajenim uvjerenjem o suncu kao ‘ljetot’.

Objašnjenje studentima u cijelosti mi je uspjelo. Pljeskali su mi i postadoše naši najvjerniji suradnici.

Sredstva za izvedbu dali su predsjednik Saveza mlađeži Žverževjevi i Fokin, suvlasnik *Teatra minijatura* na Troickom. Naše prve probe u *Teatru minijatura* vjerojatno su oduševili naše mocene. Odslušavši prvi čini opere, Fokin je veselo uzviknuo:

– Svidaju mi se ova djeca!

Iznajmljeno je kazalište Komisarjevske na Oficerskoj. Ali, naše mocene nisu drijesile svoje kese. Nisu htjeli dati novi glasovir, nego su sa zakašnjenjem dovezli neku staru ‘skrebetaljku’. Doveli su zboriste, vrlo loše, i samo su dva izvođača – tenor i bariton bili prihvativi.

Bile su svega dvije probe, uspjeh, kakav-takav.

Maljević je naslikao prelijepo dekoracije koje su predstavljale zamršene strojeve. Izmislio je zanimljiv trik. Da bi dva budućnička snagatora učinio golemim, ramena im je podigao u visinu čela, dok su im glave bile u obliku kartonskog šljema – postigao je dojam dviju gigantskih ljudskih likova. Na dan prve predstave u dvorani je nastao »strasan skandal‘. Gledaoci su se oštro podijelili na one koji odobravaju i one koji negoduju. Fokin je bio zburjen skandalom i sam je iz direktorske lože pokazivao znake negodovanja i zviždao je zajedno s onima koji su protestirali.

Kručonih je zadivljujuće igrao dvije uloge: ‘neprijatelja’ koje se derao sam na sebe i ‘deklamatora’. Također je čitao prolog što ga je napisao Velimir Hljebnikov.

Žverževjev bijaše tako prestrašen da je na moju molbu vratio Maljeviću nacrte kostima i dekoracija

nominativ	: kručonih
genitiv	: kručonih
dativ	: kručonih
akuzativ	: kručonih
vokativ	: kručonih
Instrumental	: kručonih
lokativ	: kručonih

(koje nisu otkupljene mecenatom, bio je ekonomičan), odgovorivši na brzinu da u njega nema nikavih crteža i da on s nama ne želi imati nikakva posla.

Uskoro je došlo do raspada umjetnika Saveza mlađeži. Četvrti broj revije čak nije ni izašao: Žverževjev je prestao potpomagati. Uspjelo se samo da se izda komad *Pobjeda nad suncem* s dijelovima glazbe.

Prvi koraci u umjetnosti uvijek su tegobni i teški. Onaj koji je vidio Maljevića s velikom drenom žlicom u zapučku, Kručonih s naslonom od divana prebačenim preko leđa uz pomoć špage, D. Burljuka s ogrlicom na obojenom licu, Majakovskog u žutom kaputu, nije sumnjao da je riječ o čuški društvenom ukusu. Njegovo veselje prelazio je u bijes kada bi shvatio da mi ismjejemo banalnost malogradansko – buržujskog svakodnevnog života.

Majakovski je umio nježno i milo gledati na druge, ali kada se sporio s banalnošću, izlazio je u žutom kaputu i tada je postajao strašno neugodan za sve one koji su došli samo zbog toga da se razvesele. Tada kao da bi se napuhnuo, zauzimajući cijeli prostor, i uvijek je neposredno i mirno osporavao građansku glupost. To žeće, što se iz njega prosipalo i unosilo u stvaralaštvo, tako je to izbjigalo i na njegovo lice, jer je bilo teško slušati njegovu mirnu riječ o bilo čemu. Njegov lik, njegovi pokreti govorili su ‘Tragedija Vladimir Majakovski – to sam ja’.

U *Tragediji*, kao i u svojim ranim stihovima, Majakovski se probijao novome kroz gusti simboličke tradicije: Bjelog, Baljmonta, Brusova, Bloka

Ovo navodimo da bi se stekla kakva-takva slika o uvjetima u kojima se počelo revolucionirati ne samo rusko kazalište i odnos različitih tendencija u njemu. Matjušin je na jednom mjestu svojih uspomena istakao i bitan cilj ove ‘operе’ (zapravo sve vrijeme raspravljamo o opernom libretu) – rušenje simbola. Na udaru se našlo sunce. Namjera mladih umjetnika bijaše jasna, srušiti mitove; napad bijaše usmjeren podjednako protiv sakralnog kao i trivijalnog. Ukazuje se, također, na apsurd, kao prostor zanimljiv za umjetnička istraživanja. Iz tog novog svijeta bunta, otpora i nestlaganja isključeno je i sveto, ali ni s profanim stvari ne stoje bolje. Sve je srušeno, a lijet prema suncu samo je antimitička verzija jednog mita, mita o Dedalu, o Ikaru, Labirint u koji je pala žrtva, međutim, posve je drugačiji od očekivanog, on se nalazi izvan, a ne unutar očekivanog naravoučenja. Antmit, zato da bi bio razumljiv, postaje mit, negiranje prošlost pretvara se u afirmaciju nepoznate, afriativne budućnosti. Na žlost, izgleda da tu futuristi gube igru koju su započeli. Boreći se protiv mjesecine, počeli su propagirati put na mjesec...

U *Pobjedi nad suncem*, kao što se i može vidjeti, mješa se agresivna primitivnost s ljupkom naivnošću. Ne treba mnogo domišljatosti da se i u tome otkriju skrivene konstante svake opere.

A propos glazbe: podaci su o njoj posve nedovoljni, ono malo predočenog notnog materijala upozorava na utjecaj Maxa Regera i Schönberga, a ima i sačuvano svjedočanstvo da se Matjušin inspirao i u narodnim ruskim pjesmama.

Bilješke

1. Koristio sam se bilježnim izdanjem *La Victoire sur le Soleil* (ruski tekst je prelask prvog izdanja), *L'Age d'Homme La Cité*, Lausanne – Paris, 1976.

2 Branimir Donat: *Neki aspekti dramaturgije Vladimira Majakovskog* (Na primjeru Vladimira Majakovskog – Tragedije), Polja br. 300, Novi Sad, februar 1984.

3 Peter Uspensky: *Tertium Organum*, S. Petersburg, 1913.

4 Mihail Matjušin: *Russkie Kubofuturisty*, u knjizi: N. Nardžiev, K. Malević, M. Matjušin *K istoriji russkogo avangarda*, Izd. Gileja, Stockholm, 1976, str. 150-153.